

clesia florentissima, et ecclesiasticarum consuetudinum retinentissima, apud primum cleri ordinem tantum potuisse contentionis studium, ut observan-

tiam sacris Evangeliiis debitam non unus aut alter, sed vulgo presbyteri præter morem receptum negarent?

S. ANASTASII I PAPÆ EPISTOLÆ ET DECRETA.

MONITUM IN EPISTOLAM SEQUEMTEM.

I. *Epistola hæc ab Hieronymo memorata, et libro II adv. Rufin. inserta.* — Frequens epistolæ hujus in Hieronymi scriptis sit mentio. Ad illam respicit in epistola 8, ad Demetriadem, ubi scribit: « Dum esses parvula, et sanctæ ac beatæ memoriæ Anastasius episcopus Romanam regebat Ecclesiam, de Orientis partibus hæreticorum sæva tempestas simplicitatem fidei, quæ Apostoli voce laudata est, polluere et labefaciare conata est. Sed vir ditissimæ paupertatis et apostolicæ sollicitudinis statim noxium percussit caput, et sibilantia hydræ ora compescuit. » In epistola 78, ad Pammachium et Marcellam, Theophilo Alexandrino, quod Origenem hæreticum declarasset, laudato, de hac epistola ita loquitur: « Quamquam celebri sermone vulgatum sit, beatum quoque papam Anastasium eodem fervore, quia eodem spiritu est, latitantes in suis foveis hæreticos persecutum; ejusque litteræ doceant damnatum in Occidente, quod in Oriente damnatum est. Cui multos imprecamur annos, ut hæreseos rediviva plantaria per illius studium longo tempore arefacta moriantur. » In libro III Apologiæ de eadem pluries sermonem habet, neque de ea tacet in secundo. Immo huic libro ejus exemplum a se subjectum esse testatur, et cur subjectum sit, Rufinum alloquens exponit his verbis: « Si ideo interpretaris (Origenis libros) ut eum hæreticum arguas, nihil de Græco mutes, et hoc ipsum præfatione testare, quod prudentissime papa Anastasius in epistola, quam contra te scribit ad episcopum Joannem, suo sermone complexus est; me liberans qui id feci, et te arguens qui facere noluit. Ac ne forsitan hoc quoque neges, subjecti exemplum ejus: ut si non vis audire fratrem momentem, audias episcopum condemnantem. »

II. *Epistolarum Hieronymi collectioni unde inserta sit.* — Inde quoque conjectare licet, qua occasione evenierit, ut inter Hieronymi epistolas, etiam in veteribus earum collectionibus, hæc Anastasii collocata sit. Nimirum qui has concinnarunt collectiones, quidquid inter Hieronymi opera sunt nacti, quod epistolæ fornam haberet, illud a cæteris ejusdem scriptis distraxerunt, ut in unum epistolarum corpus referrent. Cum igitur hanc Anastasii epistolam, sicut et superiorem Rufini, libro II Apologiæ Hieronymi subnexas invenissent, utramque ad epistolarum classem sibi transferendam duxerunt. Nunc vero ambæ in tomum, qui aliena Hieronymi opera continet, rejectæ sunt. An satius foret hujusmodi scripta eo loco exhibere, quem Hieronymus eis dederat, meum non est definire.

III. *Marii Mercatoris scriptis exemplaribus reperitur præfixa.* — E vulgatis Hieronymi operibus hæc Anastasii epistola primum in editione Romana pontificiarum epistolarum, tum apud Baronium, ac postmodum in editionibus conciliorum descripta est. In Vaticano ac Bellovacensi scriptis exemplaribus Marii Mercatoris operibus una cum altero libello, cui titulus est *Fides ejusdem Rufini*, præfigitur. Ac licet neutrum opus ad Marium Mercatorem ullo modo

pertinere Joannes Garnerius agnoscat, utrumque tamen cum hujus scriptoris operibus, non quidem in eorum fronte, sed ad calcem edendum, ac notis illustrandum putavit. Unum pag. 109, alterum pag. 114, ejus editio repræsentat. Eam autem fidei expositionem, quam Rufini nomine donatam invenit, Aquileicnsis presbyteri non esse recte observavit.

IV. *Hanc Rufinus ab Hieronymo confictam suspicatur.* — Istam Anastasii epistolam ab Hieronymo confictam suspicari se Rufinus non sine animi ancipitis atque incerti nota significavit. Quocirca eum Hieronymus sic alloquitur: « In epistola sancti papæ Anastasii lubricus exististi; et turbatus in quo sigas gradum non reperis. Modo enim dicis a me esse compositam; nunc ab eo (scil. Joanne) ad te debuisse transmitti cui missa est. Rursum injustitiam scribentis arguis. » Et post pauca ipse de epistolæ veritate certus Rufinum, quod ex Oriente ejus exemplum expectare se diceret, ridet in hunc modum: « Vade potius Romam, et præsens apud eum (Anastasium) expostula, cur tibi absentem et innocentem fecerit contumeliam: primum, ut non reciperet expositionem fidei tuæ (in superiore epistola contentam).. deinde ut epistolas contra te ad Orientem mitteret. » Etiamnum tamen Petrus Halloix de Vita Origenis pag. 333, eandem suppositionem suspectam habet. At veritatem ejus Hieronymus litteris aliis ab eodem papa sequenti anno rursus in Orientem missis confirmat, de quibus paulo post ista subjicit: « Esto præteriti anni ego epistolam finxerim: recentia ad Orientem scripta quis misit, in quibus papa Anastasius tantis te ornat floribus, ut cum ea legeris, magis te velle defendere incipias, quam nos accusare? » Et circa apologiæ suæ finem: « Sin autem ejus est (scil. Anastasii), ut hujus quoque anni contra te epistolæ probant, frustra et falso falsam arguere niteris. »

V. *Quo anno scripta sit.* — Cum his duobus locis stare nequit opinio eorum, qui epistolam, de qua agimus, anno 402 scriptam putant. Nemo enim est, qui Anastasii ultra 27 diem mensis Aprilis anni 402 protrahat vitam. Atqui non eo anno, quo defunctus est hic papa, sed eo qui illum præcessit, Hieronymus epistolam istam scriptam esse testatur. Ex quo sequitur, ut vel ad annum 401 referenda sit, si re ipsa Anastasius anno 402 mense Aprilii obiit; vel si non male obitus ejus 4 die Decembris anni 401 consignatur, ad annum 400 pertineat, atque Hieronymus postremam apologiæ suæ partem adversus Rufinum non anno 402, sed 401 composuerit.

VI. *Origenes ab Anastasio damnatus.* — Hæc epistola Origenem damnatum esse cum ex pluribus Hieronymi locis, tum ex ipsius epistolæ verbis liquet. Eam, uti jam observavi, Hieronymus epist. 16, Marcellæ laudem tribuit, quod hujus damnationis principium fuerit. Hanc ipse tum expetebat Hieronymus, eique postulanti Theophilus Alexandrinus antistes etiam nesciens non mediocri subsidio fuit. Cum enim sanctus ille Doctor in Occidentem litteras adversus Origenem misisset, atque Anastasius nihil præcipitatum volens, necdum Hieronymi aliorumve

solicitationibus cederet; « ex dispensatione Dei, » inquit ipse Hieronymus epist. 71, ad Theophilum scribens, « factum puto, ut eo in tempore tu quoque ad Anastasium papam scriberes, et nostram dum ignorares sententiam roborares. » Idem Theophilus in Sermone ad quosdam monachos Origenem, ut a se, ita et ab Anastasio damnatum testatur his verbis: « Anathematizantes Origenem ceterosque hæreticos, exemplo nostro et Anastasii sanctæ Romanæ Ecclesiæ episcopi, qui ex veteribus certaminibus clarus, nobilissimi populi dux creatus est, quem et universa Occidentis episcoporum sequitur synodus; quæ accepit ac probavit Alexandrinorum Ecclesiæ sententiam in impium latam. » Hæc autem Theophili verba Justinianus imperator in epistola, quam ad Menam adversus Origenis errores scripsit, laudat (Concil. Lab. tom. V, pag. 658).

VII. Anastasius Rufinum lata sententia non condemnavit. — An vero puriter cum Origene Rufinus ab Anastasio lata sententia condemnatus sit, expendisse juverit. Id quidem pro certo ponunt plerique: iisque favere videtur Hieronymus, dum Rufinum non modo accusatum, ac Romanum citatum, sed etiam damnatum nonnumquam prædicat. In eum quippe maxime convenit illud (Epist. 16) hujus Doctoris: « Acciti frequentibus litteris hæretici, ut se defenderent, venire non sunt ausi: tantaque vis conscientiæ fuit, ut magis absentes damnari, quam præseutes coargui maluerint. » At Theophilus loco allato unam memorat sententiam in impium (hoc est in unum Origenem) latam. Et commode intelligitur Hieronymus hæreticos eatenus dixisse damnatos, quatenus damnato Origene, condemnati censentur et ii, qui erroribus iisdem implicantur. Neque vero Rufinum ab Anastasio damnatum sonant hæc Hieronymi lib. II apol. Rufinum ipsum sic alloquentis: « Cur translaturus hæretica, in defensionem eorum præmittis quasi Martyris librum, et id Romanis auribus ingeris, quod translatum totus orbis expavit? aut certe si ideo interpretaris ut eum hæreticum arguas, nihil de Græco mutes, et hoc ipsum quod prudentissime papa Anastasius in epistola, quam contra te scribit ad episcopum Joannem, suo sermone complexus est; me liberans qui id feci, te arguens qui facere noluisti. » Ubi notandum quod ait *te arguens*, non *te condemnans*; atque ita arguens, ut adhuc in potestate ipsius esset præstandi quod facere hactenus omisisset, eoque pacto condemnationem evaderet. Nondum igitur ulla adversus illum dicta erat sententia: sed res etiamnum in suspensio erat. Quocirca ubi verbis allatis proxime subdit Hieronymus. « Ac ne forsitan hoc quoque neges, subjecti exemplum ejus » (scilicet epistolæ Anastasii), « ut si non vis audire fratrem monentem, audias episcopum condemnantem, » non absolutam condemnationem seu hæreseos convicto jam dictam sententiam notat, sed hypotheticam, quam nondum quidem subierit, sed haud dubie subiturus sit, si quod illum monet facere spernat. Immo et de posterioribus scriptis, anno sequente in Orientem missis sermonem habens, « in quibus, » inquit ad Rufinum, « papa Anastasius tantis te ornat floribus, ut cum ea legeris, magis te

^a In edit. Rom. et concil. desideratur *super nomine Rufini*. Hieronymus Rufinum alloquens non *super nomine tuo*, sed simpliciter *contra te scriptam* dicit.

^b Garner., *immerito in me*: iis etiam mss. quibus usus est, refragantibus. Non displiceret *in me immeritum*: sed sana etiam est et nitida lectio, quam mss. exhibent.

^c In mss. Cluniac. et Bellov., *et earum*: recte. si proxime sequeretur *virtutum quas in Domino habes*.

^d Ita Garner. cum mss. Vatic. et Bellov. At editi alii, *Tam eminenter*. Codex Clun., *Tamen eminente*. Ex quo conjectura est legendum, *Tam enim emi-*

nente defendere incipias quam accusare, » presbyterum illum necdum lata sententia damnatum significat. Ubi enim a supremo iudice lata sententia est, nullus jam superest defensionis locus: sed unum reo restat, ut aut iudicium sustineat poenam, aut sit emendet propter quod iudicatus est. Sed quid alienis immorer argumentis, cum Anastasius in subjecta epistola a iudicio de Rufino ferendo sese sustinere constanter affectet? quippe cui nondum satis comperturn erat, qua ille mente libros Origenis Latine transtulisset. Hæc si sententiam adversus eum dixisset, hæc aut ipsi, aut præsuli Ecclesiæ, in cuius territorio degebat, aut publice denuncianda fuerat. Id porro unum aperte significat Anastasius, suo ipsius iudicio Rufinum damnatione dignum censi, si librorum Origenis, quos latinitate donavit, doctrinam approbarit. De eadem re in notis nonnulla erunt necessario dissereunda.

B

EPISTOLA I.

ANASTASII I ROMANÆ URBIS EPISCOPI AD JOANNEM EPISCOPUM JEROSOLYTHORUM, * SUPER NOMINE RUFINI.

A Joanne consultus Anastasius, utrum Rufinus ab versos e Græco in Latinum Origenis *κατὰ Ἀρχῶν* libros damnandus esset, respondet, seposito omni suspitione perpendendum esse quo id animo aggressus esset, et cum quidem damnandum, si propria mente et laudans ac probans transtulerit, secus. si ipsum accusans auctorem: se vero non vano timore sollicitari, sed operam daturum, ne hinc Ecclesiæ per orbem corrumpantur.

1. Anastasius se laudantem laudat, ac rogat ut laudare desinat. — Probatae quidem affectionis est hoc, ut laudabiliter de sacerdote sacerdos loquaris. Pro tanto igitur præconio, quod ^b in merita mea effusissimum contulisti, ut *amici tuo gratias ago*, ne splendorem tuæ sanctitatis, et ^c eas quas in Domino habes virtutes, subinda quodam modo parvitalis nostræ favorabilis sermo prosequitur. ^d Tam enim, vir omnium præstantissime, laudum tuarum fulgore nitore conspicuus, ut par esse meritis sermo non posset. Porro autem tanto titulorum tuorum *rapine* incitamento, ut etiam quod impetrare nequeo, audere non desinam. Jam hoc de laudibus tuis est, quod me tantummodo de celestis istius animi serenitate laudasti. Tui etenim episcopatus ordo perspicuus per ^e diversum orbem velut radians, etiam ad nos splendoris tui detulit claritatem. In me quippe totum ^f ipse amicitia tribuis, examini nihil relinquas. Aut si jure me laudas, tu quaque ^g similiter non relaudandus es? Obsecro igitur ob utrumque,

nente.

^a Garner., *per universum orbem... splendoris tui*. remittentibus aliis editis et scriptis. Diversum orbem intelligere est vel Orientem et Occidentem simul, vel simpliciter Occidentem, qui diversus est ab eo quem Joannes incolebat.

^b In ms. Bellov., *totum tum ipse*. An pro *totum dum ipse*?

^c Garner. cum ms. Bellov., *simili tenore laudandus es*. Sincerior visa est lectio Clun. ms. et cæterorum editorum. In his autem editis mox desideratur *apud me*: quod perinde est atque etiam in scriptis prævatis.

ut me ipsum apud me laudare jam desinas; duplex etenim a me causa constringit, ne consacerdotis tui sensibus aut dolorem falsa laus ingerat, aut pudorem vera succendat.

2. *Rufini causa Dei relinquatur arbitrio.* — Sed ut ad causam revertar: Rufinus, de quo me consulere dignatus es, conscientia suæ divinam habet arbitriam majestatem, apud quam se integro devotionis officio ipse viderit qualiter debeat approbare.

3. *De Origene quid sentiendum.* — Origenem autem, cujus in nostram linguam composita derivavit,

* Apud Garner., *te causas.* Tum alia in editis, hoc poscere constringit. Istud hoc poscere, quod abest a mss. non alienum est ab Anastasii mente, sed recte subauditur. Quamvis autem Anastasius laudes respuat, quia etiam in veris modestæ offensio est, quæ ideo pudorem excuset; alii tamen Sancti honorum laudes interdum utiles esse non inficiantur. Quod Augustinus epist. 231, ad Darium, n. 4, sic explicat: Si enim non sum in me (quæ laudas), salubriter erubescio, atque ut sint inardesco. Ac per quæ agnosco mea in laude tua, gaudeo me habere, et abs te illa, ac me ipsum diligi propter illa. Quæ autem non agnosco, non solum ut habeam consequi desidero, verum etiam ne semper mea laude fallantur qui me sinceriter diligunt. Eodem animo Gregorius Magnus a Leandro Hispalensi episcopo laudatus lib. ix, l. 2. wense Augusto rescribit: Quod non est ita ut dicitur, ut ita quia dicitur, ne qui non solet mentiat.

b In edit. Rom., arbitrium. Apud Baron. et Lab., arbitrum. Rectius Garn. ut in mss., arbitram. Jam Anastasius Rufini Origenisque causas incipit distinguere, ac de Rufino iudicium suscipiens, sententiam suam de Origene aperte exponit.

c Ita mss. At editi, nesciit, nisi quod Garnerius totum locum istum sic de suo mutavit: nostrum studium nesciit, quod vero sit animi mei propositum. Verum huiusmodi mutationes editori licitas non putamus. At locus, inquit, prout est in omnibus codicibus, eget Œdipo. Esto: nonne præstat omnium codicum verba etiam non intellecta retinere, quam ea invertendo intelligentiam auctori suo substituere alienam? Hoc tamen Anastasius, si mentem ejus assequor, sibi vult: Cum scopus noster, in ipsius epistolæ fronte propositus, sit de nomine Rufini, de quo uno etiam a te consultus sum, nostri huius propositi non est indagare quis Origenes fuerit: quod tamen animi mei studium, quis affectus erga eum, quæ de illo sententia sit paucis tibi aperiatur. Reipsa paululum a Rufino digressus, ut suam de Origene sequentiam promeret, intermissam de illo orationem reperit. Neque etiam Origenes, antequam Hieronymus ac Rufinus aliquot opera illius latinitate donarent, Latinis omnino incognitus dicendus est, cum et antea in eo interpretando Victorinus, Hilarius et Ambrosius operam suam contulerint. Unde et Rufino in superiore epistola dicere licuit: Origenis ego neque defensor neque assertor sum, neque primus interpres: alii ante me hoc idem opus fecerant; feci et ego postremus. Observat tamen Hieronymus lib. 1 Apol. contigisse, ut totus orbis post translationem (Rufini) in Origenis odia exarsit, quem antea simpliciter lectitabat.

d Editi, Garnerio excepto, quod qui urbis nostræ populis de translata Origenis lectione patefecit, quamdam puris mentibus velut nebulam excitatis injectam, fidem Apostolorum, etc. Notat Garnerius in mss. Bellovac. et Vauic. haberi, Quod urbis nostræ populis lectione (ubi lapsus est memorie, nam in Bellovac. reperimus lectio) put fecit, quamdam puris mentibus, veluti nebulam cæcitatatis injectam. Ipse in hoc loco restaurando se multum laborasse professus, hunc ita edi-

dit: Hoc igitur mente concepti (librariis oscitantia pro concepti), illum qui urbis nostræ populis opera translata Origenis lectione patefecit, quamdam puris mentibus veluti nebulam cæcitatatis injicere, fidemque Apostolorum et majorum traditione firmatam velut devius anfractibus illum voluisse dissolvere.

4. *Qua mente Rufinus Origenem interpretatus sit queritur.* — Discere hoc loco libet, quid agat in Romanam linguam ista translatio. Approbo, si accu-

dit: Hoc igitur mente concepti (librariis oscitantia pro concepti), illum qui urbis nostræ populis opera translata Origenis lectione patefecit, quamdam puris mentibus veluti nebulam cæcitatatis injicere, fidemque Apostolorum et majorum traditione firmatam velut devius anfractibus illum voluisse dissolvere. At cui probanda videatur lectio, in qua præter mss. fidem tot mutata cernat? Ac primo quidem additur illum qui, ubi non erat. Tum substituitur opera translata ubi erat de translatis, item, lectione pro lectio, et injicere, loco verbi injectam. Exinde post fidem rursus adjicitur conjunctio que; ac demum vox illum ante voluisse dissolvere supprimitur. Sed neque tot mutationibus plana omnino et perspicua efficitur oratio: quid enim hæc sibi velint, qui opera translata Origenis lectione patefecit, non satis percipitur. Nostra autem lectio eo potior videri debet, quod ex veterum codicum fide expressa sit ulla voce addita, nulla dempta, nulla suo loco mota, sed tantum in his, quamdam puris mentibus velut nebulam cæcitatatis injectam, expuncta littera m, quam in mss. sapissime a librariis perperam adjici experientia est. Unde et observant nonnulli grammatices periti accusandi casum pro sexto antiquis fuisse usitatum. Naque vero temere expunctam censebit, qui inferius n. 4. de eadem doctrina legerit dictum, quæ devotas mentes immissa sui caligine labefactare conetur. Præterea ut illum, quem Anastasius mente concepti apostolicam traditionem dissolvere voluisse, Origenem non Rufinum intelligamus, et quod antecedit proxime, et quod consequitur, postulat. Hæc enim statim dicit, ut cum Joanne paucis ac veluti raptim et extra propositum de Origene qui sentiat communicaturum se prælocutus est. Deinceps vero ab omni adversus Rufinum iudicio pronuntiando sese constanter sustinet, aperte significans necdum sibi exploratum esse, qua ille mente Origenem Latine converterit, et quoad istud compertum habeat, de illo judicare se nil certo posse. Ex quo et de Rufino minime dici liquet, illum apostolicam traditionem dissolvere voluisse. Nulla vero restabit obscuritas, si concipiendum et sentiendum esse ante verbum patefecit subaudiatur.

e Garner., Dicere... quid agat... ista translatione et execrando factum, exosum populis prodit. Retinendum cum editis aliis et mss. Discere, etc. Incertus quippe Anastasius quo consilio Rufinus librorum πρὸς Ἀρχῶν interpretationem aggressus esset, hoc nunc rescire ac discere se cupere significat. Huc manifeste spectat illud Hieronymi lib. 11: Si ideo interpretaris, ut eum hæreticum arguas, nihil de Græco mutes, et hoc ipsum præfatione testare, quod prudentissime papa Anastasius in epistola, quam contra te scribit ad episcopum Joannem, suo sermone complexus est. Annus porro jam effluxerat, quo Anastasius scripserat ad Joannem, cum hæc Hieronymus dixit: adeoque necdum ulla tum adversus eum dicta erat sententia, sed injecta tantum de eo suspicio, quam ipsi amovere integrum adhuc et liberum esset. Certe Rufinum non damnat, quem approbare se conceptis verbis scribit, si auctorem a se translatum accusat.

sat auctorem, et execrandum factum populis prodit, ut justis tandem odiis teneatur, quem jam dudum fama constrinxerat. Si vero interpret tantorum malorum ^a consensum præstat, et legenda prodit in populos; nihil aliud sui opera laboris extruxit, nisi ut propriæ ^b veluti mentis arbitrio hæc, quæ sola, quæ prima, quæ apud catholicos christianos ^c vera fide jam exinde ab Apostolis in hoc usque tempus tenentur, ^d inopinatè titulo assertionis everteret.

5. Anastasii vigilantia adversus pravam doctrinam. Origenis lectio imperialibus edictis prohibita. — Absit ^e hoc ab Ecclesiæ Romanæ catholica disciplina. Numquam profecto eveniet, aliqua ut hæc admittam ratione, quæ jure meritoque damnamus. Quapropter illa toto orbe Christi Dei nostri diffusa providentia probare dignabitur, accipere nos omnino non posse B quæ Ecclesiam maculent, probatos mores evertant,

^a Editi, malorum erroribus consensum præstat, et legenda impia dogmata prodit: castigantur auctoritate mss.

^b Apud Garner., propriæ voluntatis arbitrio. Nostra lectio est cæterorum librorum.

^c In mss. Bellov., mera fide. In edit. Rom. et concil., Hanc quæ sola et quæ prima apud catholicos Christianos vera fides... tenetur.

^d Apud Garner. desideratur inopinatè, quod hic perinde est atque novæ et cujus nec opinio hominum animos hactenus pervaserat. Vocis hujus loco in ms. Bellov. exstat impiæ.

^e Ita mss. cum Garner. Alii vero editi, Absit hæc ab Ecclesia Romana nequaquam catholica disciplina. Jam sine ambagibus Origenis doctrinam a se damnnari Anastasius declarat.

^f In ms. Bellov., moto. Non displiceret mota, scil. parvitas nostra. In Clun. ut apud Garner. exstat moti, supple cum essemus. Vel hoc verbum ita construendum, quasi post sequeretur transmiserimus, non parvitas nostra transmiserit. In edit. Rom. et concil. depravate efferebatur iste locus in hunc modum: Quare nosce qualem epistolam ad fratrem et coepiscopum nostrum Venerium diligentiori cura parvitas (Rom. edit., pravitas) nostra transmiserit, sibi que hanc conscientiam fecerim, qua non superflua laborem formidine, neque inani timore solliciter. Garnerius vero post verbum moti lacunam esse suspicatus, hanc de suo explendam censuit. Quamobrem Anastasii verbis sex prope versus adjicere non veritus, mutato dumtaxat caractere, hunc papam ex præconcepta mente sic inducit pronuntiantem: Origenis quidem scripta et errores damnavimus: interpretem vero, cum non satis neque sua præfatione ad libros Origenis neque apologia ad nos missa se purgaverit, immo forte eisdem erroribus reipsa consentiat, Romam ad judicium sedis apostolicæ vocavimus, et renuentem venire eadem sententia involvimus. Damnationis autem sententiam fratribus nostris Venerio et Chromatio scripsimus. Tum in subnexo commentario hujusmodi additamentum triplici ratione approbare conatur, quarum nulla id quod vult, necessario conficit, ac præsertim duæ postremæ verbis Anastasii vel depravatis, vel perperam intellectis nituntur. Nonnulli autem characterem ideo mutatum arbitrantur, ut sententia adversus Origenem ac Rufinum prolata facilius scerneretur, additi Garnerii verba pro genuinis Anastasii acceperunt. Et in hunc quidem errorem lapsus est nominatim Ant. Pagius in Critico opere suo ad ann. 401, n. 9. Verum nulla jam subest ratio, cur hunc Anastasii locum, qualem exhibemus, non sanum aut integrum quis suspicetur.

^g Is est Venerius Mediolanensis episcopus, ad quem simul et ad Anastasium nostrum anno 401

A aures circumstantium vulnerent, jurgia, iras, dissensionesque disponant. Qua re ^f moti, qualem epistolam ad fratrem et coepiscopum nostrum ^g Venerium diligentiori cura perscriptam parvitas nostra transmiserit, ex subditis poteris comprobare. Unde igitur habeat secum ille qui transtulit, servetque sibi hanc conscientiam, non superflua laboro formidine, neque inani timore sollicitor. Mihi ^h certe cura non deerit Evangelii fidem circa meos custodire populos, partesque ⁱ corporis mei, per spatia diversa terrarum ^j, quantum possum, litteris convenire, ne qua profanæ interpretationis origo subrepat, quæ devotas mentes immissa sui caligine ^k labefactare conetur. Illud quoque, quod evenisse gaudeo, tacere non potui, beatissimorum principum nostrorum manasse B responsa, quibus unusquisque Deo serviens ab Origenis lectione revocetur: ^l damnatumque sententia

Carthaginense concilium legatos mittere constituit, quemque Hieronymus post med. lib. II, n. 2, apol. cum Anastasio item nostro necnon Theophilo Alexandrino, Chromatio Aquileiensi, et omni cum Orientis tum Occidentis Catholicorum synodo recenset, ut qui pari sententia, quia pari et spiritu, illum (Origenem) hæreticum denuntiant populis.

^h Mss., mihi curæ non deerit.

ⁱ Garn., partesque corporis, omisso mei; editi alii, partes populi mei: corriguntur ex mss. Ecclesias corporis sui partes ea loquendi ratione Anastasius vocat, qua easdem et Cælestinus epist. 24, membra ac viscera sua nuncupat, et qua Siricius epist. I, n. 21, ad omnia se respondisse memorat, de quibus, inquit Humerium alloquens, ad Romanam Ecclesiam, utpote caput tui corporis retulisti.

^j In vulgatis hic additur diffusas: quod non reperimus in scriptis.

^k Ad hæc respiciens Hieronymus epist. 8, ad Demetriadem, ab Anastasio percussum ait caput hæreseos, quæ simplicitatem fidei, quæ apostoli voce laudata est, polluere, et LABEFACTARE CONATA EST.

^l Ita mss. cum Garner. Alii vero editi, damnandum, et mox, lectio rerum, non reum. Quæ hic memorantur principum responsa, nusquam comparent. Hieronymus quidem lib. I Apolog. prædicat, Imperatorum scripta, quæ de Alexandria et Ægypto Origenistas pelli jubent, sed librorum Origenis lectionem iis interdicti tacet. Immo circa id tempus a Tranquillino de Origene consultus, utrum secundum fratrem Faustinum penitus respuendus sit, an secundum quosdam legendus ex parte; rescribit epist. 76: Origenem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Novatum, Arnobium, etc. Quæruunt eruditi, Honorione, an Arcadio, hoc est, num Occidentis, an Orientis imperatori responsa illa tribuenda sint. Non desunt qui ea ab Honorio, Marcello ac cæteris, a quibus Origenis damnatio exspectabatur, instantibus, prodisse putent. Ex verbis tamen Posthumiani apud Sulpicium dial. I, c. 3, colligere licet, ea ab Orientis imperatore mansisse. Primo enim præmittit, fœda Alexandriæ episcopos inter et monachos existisse certamina ex ea occasione, quia congregati in unum sæpius sacerdotes frequentibus decrevisse synodis videbantur, ne quis Origenis libros legeret aut haberet; ac paulo post subdit: Per diversas oras monachi sunt fugati, ita ut PROPOSITIS EDICTIS in nulla consistere sede sinerentur. Valde enim probabile est, Origene a Theophilo et synodo ejus damnato, atque operum illius interdicta lectione, episcopos Ægypti, cum synodalibus constitutis nihil proficere se experti essent, edicta petiisse imperialia, et monachos, cum horum edictorum auctoritate

principum, quem lectio reum profana prodiderit. A Hactenus sententiæ meæ forma ^a processerit.

6. Quod te vero vulgi de Rufino querela sollicitat, ut quosdam ^b vagis suspicionibus persequaris: hanc tuam opinionem constringam divinæ lectionis exemplo, sicut scriptum est: ^c *Non sic homo ut Deus; nam Deus videt in corde, homo videt in facie* (I Reg. xvi, 7). Itaque, frater charissime, omni suspitione seposita, ^d Rufinum propria mente perpendo si Origenis dicta in latinum transtulit ac probavit: nec dissimilis ^e a reo est, qui alienis vitiiis præstat assensum. Illud tamen ^f tenere te cupio, ita haberi a nostris partibus alienum, ut quid agat, et ubi sit, nescire cupiamus. Ipse denique viderit ubi possit absolvi ^g.

EPISTOLA II.

^b AD SIMPLICIANUM.

Studium Theophili ac vigilantiam laudat, cuius litte-

ab Origenis lectione absterreri non possent, aut id certe præexeretur, undique fugatos esse. Veri etiam est simile, rescripta illa, quibus Origenis lectio prohibebatur, ad normam ac formam esse concinnata edictorum illorum, quæ Codex Theod. lib. xvi, tit. 5, leg. 34, exhibet, anno 398, Martii 4 die datorum, quibus Arcadius et Honorius Montanistarum aut Eunomianorum codices legi vetant, eosque igni cremari iubent.

^a Edidit Garnerius *præcesserit*: eaque lectione confirmari putat quod superius senserat de lacuna, in qua sententiam adversus Origenem ac Rufinum prolata desiderari existimavit. Verum non in aliis tantum editis, sed et in mss. exstat *processerit*, et rectius quidem. Hoc enim sibi vult: Ex occasione nove librorum *περι ἀρχῶν* interpretationis, quam Rufinus in lucem emisit, quid agendum quidve sentiendum sit, hactenus aperui. Sane hic *sententiæ* vox non latam a iudice sententiam, sed ad ea quæ fuerant quæsitæ datam responsonem sonat: quasi uno verbo diceret, Hactenus quid sentirem explicui.

^b Edit. Rom. et concil., *malis suspicionibus persequaris, hanc etiam opinionem*: corriguntur ex mss. et Garnerio: cui quidem Anastasius hic videtur loqui de Hieronymo, Hieronymique amicis Pamphilio, Oceano et Marcello, qui multum re ipsa contulerunt ad promovendam Origenistarum condemnationem. Et in eos quidem, quos Rufinus in superiore epistola n. 1 æmulos suos vocat, cadere videntur vagæ illæ suspitiones. Cum autem in eo essent positæ, quod Joannes Rufini accusatores livoris et invidiæ suspectos haberi vellet, cumque livor internum sit malum solius Dei oculis notum: recte monet Anastasius Deum unum in corde, hominem autem tantum in facie et quæ foris parent videre. Neque vero hic notari putem suspitiones de Hieronymo sparsas, de quibus Pamphilius et Oceano ad Hieronymum ipsum epist. 64 ita scribunt: *Purga ergo suspitiones hominum, et convince criminationem: ne si dissimulaveris, consentire videaris.*

^c Ita Garn. cum mss. Alii vero editi, *non sicut videt homo, ita et Deus*. Mox cum iisdem editis etiam Garn., *homo in facie*, omisso verbo *videt*, quod revocatur ex mss.

^d Editi, *Rufinum scilo quod propria mente Origenis dicta*, etc. castigantur ex mss. Quenadmodum superius Anastasius Rufinum conscientie suæ permittit, ac prius quam de illo quidquam definiat, discere cupit, auctoremque cuius interpres fuit accuset, an erroribus ejus assentiatur: ita et nunc vult ut Joannes ab omni suspitione liber ad explorandam Rufini mentem, quæ nondum probe perspecta erat, progrediatur.

PATROL. XX.

ris conventus, Simpliciano Mediolanensi episcopo denuntiat; a se quoque Origenianæ hæresi inflicto esse anathema.

Domino Fratri SIMPLICIANO ANASTASII.

I. Grandem sollicitudinem atque excubias super gregem suum pastor habere approbatur. Similiter et ⁱ ex alta turre causa civitatis diu noctuque cautus speculator observat. Magister ^j providus navis hora tempestatis et periculi magnam patitur animi jactationem, ne procellis atque asperrimis fluctibus navis elidatur in saxa. Pari animo vir sanctus et honorabilis Theophilus, frater et coepiscopus noster, circa salutis commoda non desinit vigilare, ne Dei populus per diversas Ecclesias Origenem legendo, B in magnas incurrat blasphemias.

II. Conventus litteris memorati, convenio sanctitatem tuam, ut ^k sicuti nos in urbe Roma positi,

^e In edit. Rom. et concil., *ab eo est*. Verius apud Garn. ut in mss., *a reo est*. Istud argumentum Hieronymus Apolog. lib. II prosequens, Rufinum sic urget: *Dic ergo quare Origenis mala in latinum verteris; ut auctorem mali proderes, an ut laudares? Si prodis, in præfatione cur laudas? Si laudas, hæreticus approbaris.... Si hæc omnia probantur mala, igitur unius et auctor et interpres rei criminis sunt*. Huiusmodi autem argumento minime opus erat, si jam ab anno præterito Rufinus convictus ac damnatus ab Anastasio fuisset.

^f Ita Garn. cum mss. At editi alii, *tamen scire cupio*. Mox, *a nostris partibus*, idem est quod a nostra regione, nominatimque ab urbe Roma.

^g Non sane a lata sententia, sed ab injectis suspicionibus. Ubi enim quis dicta sententia damnatus fuit, si supremus est iudex qui illum dixit, non ubi vis, sed apud eum unum, a quo damnatus est, absolvi potest. Hinc argumentum ruit Garnerii, qui hæc verba de absolute judiciali interpretatus, iis probari putat Rufinum lata sententia ab Anastasio fuisse damnatum. A præconcepta illa opinione, quam et ante alii e corruptis epistolæ hujus exemplaribus cepertant, si ad eam castigandam vir eruditus accessisset liberior, aut ad eas quæ præscribuntur editoribus attendisset leges, a mutationibus quas induxit, manus abstinuisset. Illis certe liberum non est vocem ullam de suo addere, vel demere, aut loco movere. Multo minus ipsis licet auctorum suorum lectiones ad præconceptas opiniones accommodare: sed præconceptæ opinionis beneficio lectionum, quæ illis adversantur, corrigendæ.

^h De tempore quo scripta fuit hæc epistola, vide Vallars. ad tom. I Hieron. in recens. epist. 93, 94, 95.

ⁱ Uno verbo, nullo autem sensu, erat in archetypo *exultare*, quod ex ingenio emendare non dubitavimus tribus hisce verbis *ex alta turre*, quam scripturam et ipsa orationis series, et perspicui sensus necessitas postulabant. Proclive autem veteri librario fuerit, qui compendiaris exemplaris sui notas non intellexerit, unam pro tribus exscribere. VALLARS.

^j Mirum dictum est hoc loco, tam paucis in verbis, quam multa peccata sint a veteri amanuensi: siquidem erat in ms. *Magister hactenus navis hora tempestatis ecoris et periculo, magnam*, etc., quæ conjectura tantum adducti mutare ausi sumus, cum nullum esset sensus pendendum, ne huiusmodi monstris lector offenderetur. *Ecoris* vero, quod nomen nihil est, penitus expunximus. Id.

^k Illud *sicuti* adverbium pro *similiter*, sive *eodem pacto* sumitur, cuiusmodi exempla apud veteres Latinos scriptores invenimus. Tunc vero pro *ut*, si et

quam Princeps Apostolorum statuit et fide sua confirmavit gloriosus Petrus, ne quis contra præceptum legat hæc quæ diximus, damnavimus, et cum magnis precibus postulavimus, ut Evangeliorum instituta, quæ ex ore suo Dei et Christi docuit censura, a hac recedi omnino non debere, sed illud in memoriam deduci quod Paulus venerabilis Apostulus prædixit atque commonuit: *Si quis vobis evangelizaverit præter quod evangelizatum est vobis, anathema sit* (Gal. 1, 8). Igitur hoc præceptum tenentes, illud quidquid est fidei nostræ contrarium, ab Origene

legeris, perspicue etiam sensus constabit: nam laqueosus sermo totus est textus, librariorum culpa. Id.

^a Desunt hic loci quædam, quæ amanuensium veterum oscitantia exciderunt, puta *serventur*; et *constituimus*, aut quid simile: nec tamen, tot adhuc mendis impedita oratione, sancti Pontificis obscura mens est. Id.

^b Nimirum Cremonensis Eusebius, qui cum Romæ

quondam scriptum, indicavimus, a nobis esse alienum atque punitum.

III. Hæc sanctitati tuæ scripsimus per Eusebium presbyterum, qui calorem fidei gestans, et amorem circa Dominum habens ^b, quædam capitula blasphemica obtulit, quæ nos non solum horruimus, et iudicavimus, verum et si qua alia sunt ab Origene exposita, cum suo auctore pariter a nobis scias esse damnata. Domina te incolumem custodiat, domine frater merito honorabilis.

esset ab anno 398 Origenis libros *πρὸς Ἀρχόν* a Rufino latinitate donatos, primus accusavit palam, atque inde blasphemiarum capitula excerpit. Qui et Mediolani cum esset, per id nempo temporis, quo detulit hancce ad Simplicianum Anastasi epistolam, quamdum Rufino præsentem recitavit ex eius interpretatione Origenis sententiam, quam se impugnasse idem Rufinus l. 1. *Invectivar. tract. Id.*

APPENDIX.

EPISTOLÆ DUÆ S. ANASTASIO PERPERAM ATTRIBUTÆ.

(Ex Labb. Conc. tom. II.)

^a EPISTOLA PRIMA.

AD OMNES GERMANIÆ AC BURGUNDIÆ EPISCOPOS.

I. *Ut sanctum Evangelium universi, non sedentes, sed stantes audiant.* — II. *Transmarini quomodo ad clerum recipi debeant.* — III. *De Manichæis in urbe Romana repertiis.*

ANASTASIUS episcopus cunctis Germaniæ et ^b Burgundiciæ regionis episcopis in Domino salutem.

Exigit dilectio vestra, charissimi, ut ex auctoritate sedis apostolicæ vestris deberemus respondere consultiis. Et quamvis non prolixè, sed succinctè hoc agere, propter quasdam alias occupationes festinarem, denique tamen, si necesse fuerit, ab his vel alias necessitates, quasi ad caput, mittere charitable non dubitatis, quia vestras preces et nunc et ^D tunc acceptas habemus.

I. Significastis omnia quosdam sacerdotes in ecclesia, quando leguntur Evangelia, sedere, et Domini Salvatoris verba non stantes, sed sedentes audire, et hoc ex majorum traditione se accepisse narrant:

^a *Epistola.* Anastasius plures scripsit epistolas in causa Origenistarum et Donatistarum, et inter alias ad Ursinum de incarnatione Filii Dei, cuius tria extant fragmenta in appendice ad breviarium Liberati diaconi. Hæc si, quod reperitur in fine illius, scripta sunt Arcadio atque Bantone consulibus, anno Domini 385 atque adeo quatuordecim annis ante ingressum Anastasii exaratum fuisse oportet. Unde si eam legitimam et non potius supposititiam esse velimus, apparet, eam vel aliis pontificibus quam Anastasio ascribendam esse, vel in notam

C quod ut nullatenus deinceps fieri sinatis, apostolica auctoritate mandamus. Sed dum SS. Evangelia in ecclesia recitantur, sacerdotes et cæteri omnes præsentos, non sedentes, sed venerabiliter curvi, in conspectu sancti Evangelii stantes, Domnica verba intente audiant, et fideliter adorent.

II. Similiter et transmarinos homines, de quibus nos consulistis, in clericatus honore nolite suscipere, nisi quinque aut eo amplius episcoporum chirographis sint designati; quia multa per subreptionem solent eventre. Ideo et hæc summopere sunt cavenda.

III. Manichæos vero, quos in urbe Roma invenimus, et sequaces eorum nolite recipere, neque eis communicare, aut ullam cum eis participationem habere, priusquam ad rectam convertantur fidem; ne eorum male pullulantia semina, quæ a nobis in Urbe exstinguuntur, pessimis vobiscum radicibus seminantur vel germinent. Plurimos vero eorum, et sua sequaces impietatis, atque illorum doctores investigatio nostra reperit, vigilantia divulgavit, auctoritas

consularem mendam irrepsisse. Inposturam suspicionem auget, quod maxima pars epistolæ, quæ agitur de Manichæis, reperitur apud sanctum Leonem magnum Romanum pontificem, in epistola illius secunda ad universos Italiæ episcopos scripta. Hæc post Surium Barouius anno 402, num. 48.

SEVERIN. BINIUS.

^b Vel hoc verbum imposturam arguit, nam sub Valentianum in imperio primum ad fidem christianam conversi sunt Burgundiones. LABB.